

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/28322 GK 165

7/34962 GK 28

Sayı :30824082-610-14405547
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

19 Aralık 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

-Dosya (1 Takım)

**DIYARBAKIR MİLLETVEKİLİ
SAYIN SEVİLAY ÇELENK ÖZEN'İN
TBMM 7/33040 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI**

SORULAR

Diyarbakır'ın birçok ilçesinde çevre ve yaşam alanlarını doğrudan tehdit eden projeler yurttaşların itirazlarına rağmen sürdürülmektedir. ABD merkezli TransAtlantic Petroleum şirketi, Diyarbakır'ın Sur ve Bismil ilçelerinde toplam 15 bin hektarı aşkın ruhsat sahasında parsel parsel Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) başvuruları yaparak petrol arama ve çıkarma faaliyeti yürütmektedir. Tarım ve sulama alanlarını kapsayan bu projeler, Ambar Deresi ve Silvan Barajı sulama kanalını da içine almakta, köylülerin arazileri acele kamulaştırma yoluyla gasp edilmektedir. Çevresel etki değerlendirmesi yapılmadan verilen "ÇED olumlu" ya da "ÇED gerekli değildir" kararları, ekosistemi ve tarımsal üretimi ciddi biçimde tehdit etmektedir.

Benzer şekilde, Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Korxa kırsal mahallesinde Karayolları Genel Müdürlüğü 8'inci Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülen "Kalker Ocağı, Mekanik Plent ve Kıрма Eleme Tesisi" faaliyeti, halkın açık itirazlarına rağmen yeniden başlatılmıştır. Yaklaşık 250 dönümlük alana yayılan ve "ÇED gerekli değildir" kararıyla ilerletilen bu proje, mera alanlarını yok etmekte, su kaynaklarını kirletme riski taşımakta ve patlatmalar nedeniyle doğaya geri dönüşsüz zararlar vermektedir. Proje alanına yakın mesafede bulunan ve M.Ö. 6000'lere kadar uzanan izler taşıyan Birkleyn Mağaraları da bu tehditten doğrudan etkilenmektedir.

Öte yandan, Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Cixse (Ağaçlı) kırsal mahallesinde, yerleşim yerlerine yalnızca 48 metre uzaklıkta bulunan ortak mera alanına yaklaşık 40 bin panelden oluşacak Güneş Enerji Santrali (GES) kurulmak istenmektedir. ÇED olumlu raporu alınarak dayatılan bu proje, köylülerin temel geçim kaynağı olan hayvancılığı ve bölgedeki su varlıklarını tehdit etmektedir. Kulp'ta yalnızca GES projeleri değil aynı zamanda baraj, HES ve madencilik faaliyetleriyle birlikte su kaynakları ve hafıza mekânları da tehdit altındadır.

Köylüler "yenilenebilir enerjiye değil, yaşam alanlarına müdahaleye karşı olduklarını" vurgulamakta ve projeye karşı hukuki-toplumsal mücadeleyi sürdürmektedir. Birilerinin zenginleşmesi uğruna binlerce kişi yerinden edilecek, temel hakları elinden alınacaktır. Bu proje yalnızca doğayı değil oradaki hafızayı da yok edecektir.

Tüm bu örnekler, Diyarbakır'da yurttaşların, ekoloji örgütlerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve baronun hiçbir katılımı sağlanmadan, şeffaf olmayan ve hesap verilebilirlikten uzak biçimde hayata geçirilen çevresel yıkım projelerinin tarım, su kaynakları, meralar ve kültürel miras üzerinde geri dönüşsüz sonuçlar doğurarak yurttaşların yaşam hakkını ve ekolojik dengeleri tehdit ettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda;

1-Diyarbakır'ın Sur ve Bismil ilçelerinde TransAtlantic Petroleum şirketine ait toplam 15 bin hektarı aşkın ruhsat sahasında bugüne kadar kaç adet "ÇED olumlu" ya da "ÇED gerekli değildir" kararı verilmiştir?

2-Lice'nin Korxa kırsal mahallesinde 250 dönümlük alanda yürütülen "Kalker Ocağı, Mekanik Plent ve Kıрма Eleme Tesisi" projesinin Birkleyn Mağaraları üzerindeki tarihsel ve kültürel etkilerine dair Bakanlığınızca bir inceleme yapılmış mıdır? Bu

alandaki kültürel mirasın korunmasına yönelik hangi tedbirler alınmıştır?

3-Kulp'un Cixse (Ağaçlı) kırsal mahallesinde yerleşim yerlerine yalnızca 48 metre uzaklıkta planlanan ve yaklaşık 40 bin panelden oluşacak GES projesine verilen "ÇED olumlu" kararında hangi bilimsel değerlendirmeler esas alınmıştır? Bu proje kapsamında halk sağlığı, hayvancılık faaliyetleri ve su kaynakları üzerindeki etkiler hakkında Bakanlığınızca hangi incelemeler yapılmış ve ne tür önlemler öngörülmüştür?

4-Diyarbakır'da yalnızca GES projeleri değil, aynı zamanda baraj, HES ve madencilik faaliyetlerinin de su kaynaklarını ve mera alanlarını tehdit ettiği bilinmektedir. Bakanlığınız, bu projelerin etkilerini dikkate alan kapsamlı bir ekolojik etki analizi yapmış mıdır? Yapmadıysa gerekçesi nedir?

5-Diyarbakır genelinde hâlihazırda Bakanlığınızın inceleme ve onay sürecinde bulunan kaç adet maden, enerji veya benzeri ÇED başvurusu bulunmaktadır? Bu başvuruların illelere göre dağılımı nedir ve kaç hektarlık alanı kapsamaktadır?

CEVAP

Bakanlığımız ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında (<https://ced.csb.gov.tr/>) yer alan "DUYURULAR" başlığı altından "İl, Sektör, Karar Tipi vs." seçilerek sektörler ve illere göre 2014 yılı itibarıyla verilen ÇED Kararlarına ulaşılabilir. 1993 yılından itibaren ÇED Kararı verilen projeler yine Bakanlığımız ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında (<https://ced.csb.gov.tr/>) yer alan "ÇED Olumlu Kararları/ÇED Olumsuz ve İptal/İade Kararları" bölümünde yayınlanmakta olup, sektör seçimi yapılarak verilen kararların sektörel dağılımı dâhil tüm kararlara ulaşılabilir.

Projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri de dikkate alınmak suretiyle, kurum/kuruluş temsilcileri ve Bakanlığımız yetkililerinden oluşan bir inceleme değerlendirme komisyonu teşkil edilmektedir. İnceleme Değerlendirme Komisyonunda yer alan her kurumun kendi mevzuatı, çalışma ve uzmanlık alanı çerçevesinde detaylı inceleme ve değerlendirmeye tabi tutularak karar verilmektedir.

Ülkemizde planlanan ve ÇED Yönetmeliği kapsamında Bakanlığımıza başvurusu yapılan her projenin ÇED süreçlerinde seçilen alanın ve önerilen proje nedeniyle etkilenmesi muhtemel olan çevrenin; topografyası, batimetrik özellikleri, ulusal enerji iletim şebekelerine göre konumu, aday sahanın yer aldığı coğrafi bölge ve iklim özellikleri, karayolları ve yerleşim merkezlerine göre konumu, arkeolojik ve kültürel varlıklar ile ilişkisi, doğal koruma alanları ve milli parkla olan ilişkisi, zirai ve sanayi durumu ve aday sahanın lojistik konumu, bölgenin nüfus, fauna, flora, jeolojik ve hidrojeolojik özellikleri, doğal afet durumu, tarım, turizm, toprak, su, hava ve atmosferik koşulları, iklimsel faktörler, mülkiyet durumu, kültür varlığı ve sit özellikleri, peyzaj özellikleri, arazi kullanım durumu, hassasiyet derecesi (ÇED Yönetmeliği'nin Ek-5'deki Duyarlı Yörelere Listesi de dikkate alınarak) ve benzeri özellikleri dikkate alınmaktadır.

Ayrıca söz konusu projelerin ÇED süreçlerinde komisyon üyeleri içerisinde Tarım ve Orman Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü) ve Diyarbakır İl Tarım Orman Müdürlüğü yer almakta olup kendi mevzuatı, çalışma ve uzmanlık alanı çerçevesinde iş ve işlemler yapılmaktadır.